

Aktuální informace

Ústavu zdravotnických informací a statistiky
České republiky

Praha 16.6.2005

26

Výskyt tuberkulózy v ČR v roce 2004

Incidence of tuberculosis in 2004

Souhrn

Podle dat z Registru TBC se vyskytlo v roce 2004 v ČR 1 057 případů onemocnění tuberkulózou, 663 u mužů a 394 u žen, představovalo to 10,3 případu na 100 tis. obyvatel. U cizinců v ČR bylo hlášeno 149 onemocnění. Nejčastější formou onemocnění byla TBC dýchacího ústrojí resp. TBC plic. Nejvyšší TBC nemocnost byla v nejvyšších věkových kategoriích. Na tuberkulózu zemřelo 52 lidí. Epidemiologická situace byla nejlepší v celé sledované historii, bylo hlášeno nejméně případů TBC onemocnění. V mezinárodním srovnání patříme k zemím s nízkým výskytem nemoci, a to ve všech krajích ČR.

Summary

According to the TB Registry, in 2004 there were 1 057 new cases of TB in the CR; of that 663 in men and 394 in women. The total represented 10,3 cases per 100 thousand inhabitants. In foreigners there were 149 reported cases. The most frequent form was TB of the respiratory system and of lung. Morbidity was biggest in the oldest age groups. 52 persons died from TB. Epidemiological situation was the best in the whole history of registration, the number of reported cases was the lowest. In international comparison the CR belongs to countries with low TB incidence in all its regions.

Tuberkulóza je zdánlivě dobře léčitelné onemocnění, proti kterému jsme očkovaní. Vakcinace nás ale nechrání stoprocentně, spíš jen zvyšuje obranyschopnost organismu. Když si přitom uvědomíme, že ve světě je podle střízlivých odhadů Světové zdravotnické organizace kolem pěti milionů nemocných a v evropském regionu přes 400 tis., je jasné, že není možné výskyt této závažné přenosné nemoci podceňovat. Navíc v některých i evropských zemích nemocných tuberkulózou přibývá. Při dnešní migraci obyvatelstva a čilém cestovním ruchu stále hrozí možnost zavlečení tuberkulózních bakterií; obávané jsou hlavně typy odolné vůči běžné léčbě antituberkulotiky. Vznikají rezistentní až multirezistentní kmeny, které jsou zvláště nebezpečné a medicínsky velmi obtížně zvladatelné.

ČR spolu se zeměmi západní Evropy patří do oblasti, kde je výskyt TBC velmi nízký, ale v řadě zemí zejména na jih a východ od našich hranic je nemocnost mnohem vyšší a někde dokonce i rostoucí. Je proto nesporným úspěchem, že v posledních sedmi letech v ČR počet onemocnění tuberkulózou každým rokem klesá. Je to pravděpodobně dáno tím, že si naši odborníci včas uvědomili rizika plynoucí z otevření hranic, dále z toho že se početně rozrostly skupiny obyvatel s možností zvýšené incidence onemocnění jako jsou bezdomovci, uprchlíci, cizinci, osoby ve věznicích apod. Nepodcenilo se sledování onemocnění ani aktivní odhalování a vyhledávání rizikových faktorů.

Zdrojem statistických dat o tuberkulóze a jiných mykobakteriózách je Registr tuberkulózy (RTBC). ÚZIS ČR do roku 2002 (včetně) zpracovával Registr tuberkulózy jako součást Národního zdravotnického informačního systému (NZIS). Od roku 2003 se tento registr stal článkem Informačního systému Hygienické služby. RTBC a je provozován jako webová aplikace s centrální databází. Krajské hygienické stanice vkládají data do registru prostřednictvím internetového připojení přes zabezpečený protokol https. Nedílnou součástí je databáze bacilární TBC.

Správcem RTBC je Ministerstvo zdravotnictví, odbor hygieny a epidemiologie (MZ/HEM), zpracovatelem na celostátní úrovni je Koordinační středisko pro rezortní zdravotnické informační systémy (KSRZIS). ÚZIS ČR přebírá z tohoto registru do NZIS potřebné údaje, zpracovává je a zodpovídá za poskytování a zveřejňování statistických výstupů, zajišťuje výměnu informací na mezinárodní úrovni.

Výskyt TBC onemocnění - v roce 2004 bylo na území ČR hlášeno 1 057 onemocnění, tj. 10,3 případu na 100 tis. obyvatel. V tomto údaji jsou zahrnuta onemocnění bakteriologicky ověřená i neověřená a všech forem TBC. V roce 2004 bylo dosaženo nejlepšího epidemiologického stavu od počátku statistického sledování této nemoci u nás a opět byl potvrzen snižující se trend rozšíření této choroby, který trvá nepřetržitě sedmým rokem. Proti předchozímu roku 2003 došlo k poklesu hlášených onemocnění z 1 162 na 1 057, tj. o 9 %, v přepočtu na 100 tis. obyvatel to znamenalo meziroční pokles z 11,4 na 10,3 oznámených případů. U mužů bylo zjištěno 663 případů TBC (o 11 % méně než v roce 2003) a u žen 394 (o 6 % méně), u mužů se tuberkulóza vyskytuje mnohem častěji (12,9 mužů ze 100 tis.) než u žen (7,4 žen ze 100 tis.), u obou pohlaví byla převažující diagnózou tuberkulóza dýchacího ústrojí. Bakteriologicky ověřeno bylo 666 případů, tj. 63 %, z toho 433 u mužů (65 %) a 233 u žen (59 %). Ověřenost byla o 2 % nižší než v roce předchozím. Nově zjištěných onemocnění bylo celkem hlášeno 1 027 (muži 640 případů, ženy 387), recidiv 30 (muži 23 případy, ženy 7 případů).

TBC dýchacího ústrojí - podle údajů z Registru TBC v roce 2004 zasáhlo tuberkulózní onemocnění v 86 % dýchací ústrojí, z toho v 95 % plíce. Tuberkulózní dýchacího ústrojí onemocnělo 909 osob (608 mužů a 301 žena), 607 případů (413 u mužů a 194 u žen) bylo bakteriologicky ověřeno, tj. 67 %. Ověřenost u TBC dýchacího ústrojí byla mírně vyšší než u jiné TBC a tím i TBC celkem. Na 100 tis. obyvatel bylo hlášeno 8,9 případů onemocnění TBC dýchacího ústrojí (12,2 u mužů a 5,7 u žen), z toho 8,2 případů TBC plic (11,2 u mužů a 5,4 u žen), nově zjištěných TBC onemocnění dýchacího ústrojí bylo 883 a recidiv 26, u TBC plic byl poměr 836 : 25. K dalším nejčastějším místům nálezu patřila pohrudnice (35 případů) a nitrohruční uzliny (9 případů); miliární TBC byla zjištěna u 33 pacientů a jiná forma TBC se vyskytla ve 20 případech. Proti roku 2003 se snížila prevalence téměř všech forem TBC. Nejčastějším způsobem zjištění nových onemocnění TBC dýchacího ústrojí bylo vyšetření pro obtíže (70 %), dále vyšetření při kontaktu s osobami z rizikových skupin (11 %), pitva (6 %), vyšetření při kontaktu s TBC (4 %) a jiný způsob (9 %).

Onemocnění jinou TBC - hlášeno bylo 148 případů (55 u mužů a 93 u žen), z toho nově zjištěných onemocnění jinou TBC bylo 144 (u mužů 54, u žen 90) a 4 recidivy (1 muž a 3 ženy). Bakteriologicky ověřeno bylo 58 případů (19 mužů, 39 žen), tj. 40 %. Toto onemocnění se vyskytuje častěji u žen než u mužů. Ve srovnání s předchozím rokem se prevalence onemocnění jinou TBC mírně snížila. Nejčastější diagnózou při jiné TBC stejně jako v loňském roce byla tuberkulózní periferní lymfadenopatie (56 onemocnění), dále tuberkulóza kostí a kloubů (34 případy), tuberkulóza močové a pohlavní soustavy (25 onemocnění), tuberkulóza kůže (15 případů), TBC střev (9 případů) a TBC jiných orgánů (9 případů).

Onemocnění mykobakteriózou jinou než TBC se vyskytlo v 92 případech (126 případů v roce 2003), to představovalo 0,9 onemocnění na 100 tis. obyvatel. Nově zjištěných mykobakterióz dýchacího ústrojí bylo 76, recidiv 10, dále bylo zaznamenáno 6 případů mimoplicní mykobakteriózy. Toto onemocnění mělo v letech 2002 a 2003 nepatrně rostoucí trend, ale v roce 2004 došlo k 27 % poklesu počtu případů.

Struktura výskytu TBC onemocnění - z hlediska věku postižených je nejvyšší TBC nemocnost mužů i žen v kategorii osob nad 75 let (35,8 nemocných na 100 tis. obyvatel dané věkové skupiny), dále v kategorii 70 - 74 let. Proti jiným rokům trochu „vyskočila“ nemocnost mezi 45 - 49 lety věku především u mužů, a to hlavně TBC dýchacího ústrojí.

Z hlediska územního uspořádání byl nejvyšší výskyt TBC hlášen v Karlovarském kraji (14,1 případu na 100 tis. obyvatel) v kraji Hl. m. Praha (13,0), a Ústeckém kraji (13,0); vyšší nemocnost než byl průměr republiky (10,3) kromě výše jmenovaných krajů ještě zaznamenal Jihomoravský kraj (11,3), Moravskoslezský kraj (11,2) a Zlínský kraj (10,8). Pořadí krajů s nejvyšší incidencí TBC se každým rokem trochu mění, stabilně vysoký výskyt je již po několik let za sebou v kraji Hl. m. Praha v Karlovarském kraji a Ústeckém kraji. WHO a EU považují za kritérium nízké prevalence 20 onemocnění na 100 tis. obyvatel, tuto hranici v ČR třetím rokem za sebou nepřekročil žádný kraj.

V roce 2004 bylo registrováno 149 cizinců nemocných tuberkulózou, což představovalo 14,1 % ze všech TBC onemocnění (v roce 2003 to bylo jen 126 osob a 10,8 %). Za cizince je v tomto případě považována osoba narozená mimo území ČR. V letech 2000 - 2004 se podíl cizinců na nemocnosti pohyboval v rozsahu mezi 10 - 14 %. Nejvíce nemocných pocházelo v roce 2004 z Ukrajiny (45), Vietnamu (27), ze Slovenska (20) a Gruzie (12). Podíl Ukrajinců se meziročně více než zdvojnásobil. Mezi bezdomovci bylo zjištěno 22 případů tuberkulózy dýchacího ústrojí a 1 případ jiné TBC (v roce 2003 to bylo 38 případů TBC dýchacího ústrojí).

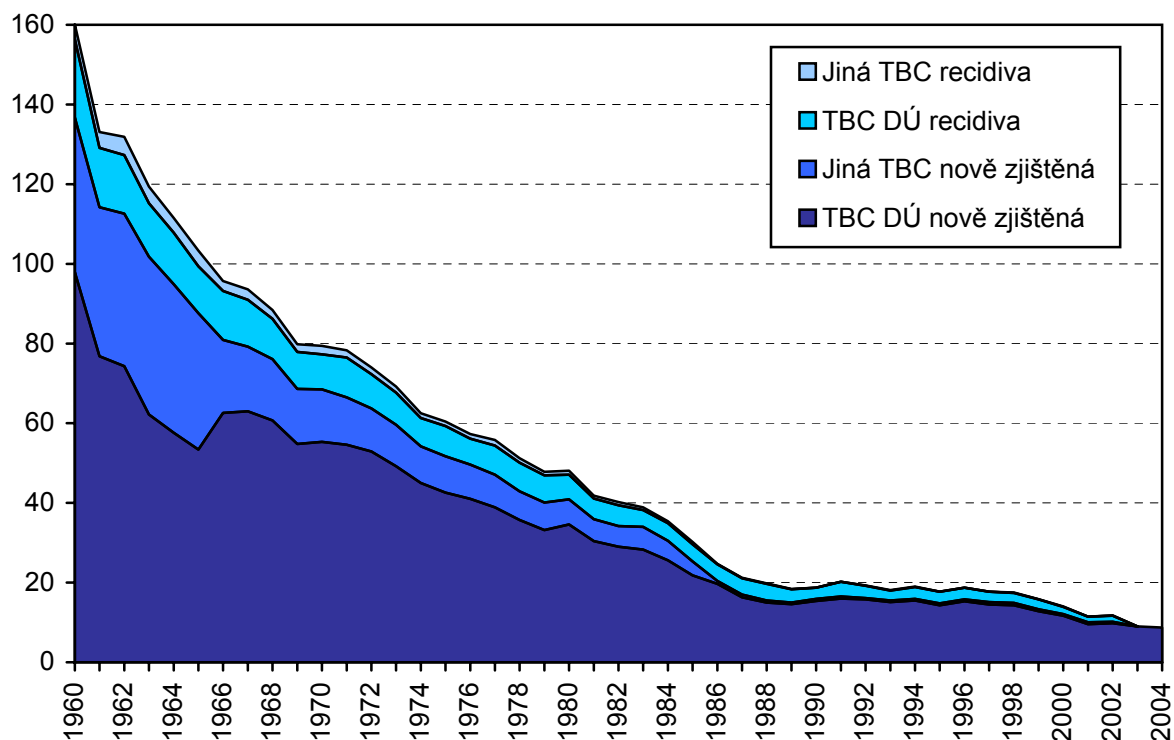
Podle výsledků kontrolních hlášení do Registru tuberkulózy léčba nemocných antituberkulotiky nejčastěji trvala 27 - 39 týdnů, hospitalizace probíhala nejčastěji po dobu 61 - 90 dnů a nejběžněji podávanými antituberkulotiky byly rifampicin a isoniazid.

Do Registru TBC bylo v roce 2004 hlášeno 52 úmrtí (56 v roce 2003), z toho 51 na TBC dýchacího ústrojí a 1 úmrtí na jinou TBC; 48 osob nebylo dříve léčeno antituberkulotiky. Nejvyšší úmrtnost byla ve věkové kategorii nad 75 let (16 osob, tj. 30,7 % zemřelých na TBC).

Epidemiologická situace tuberkulózy byla v roce 2004 opět lepší než v roce předchozím a nejlepší v celé sledované historii, bylo hlášeno nejméně případů TBC onemocnění. Proti předchozímu roku vzrostl podíl cizinců na nemocnosti, ale nedosáhl žádné extrémní výše. V mezinárodním srovnání patříme k zemím s nízkým výskytem nemoci, a to ve všech krajích ČR.

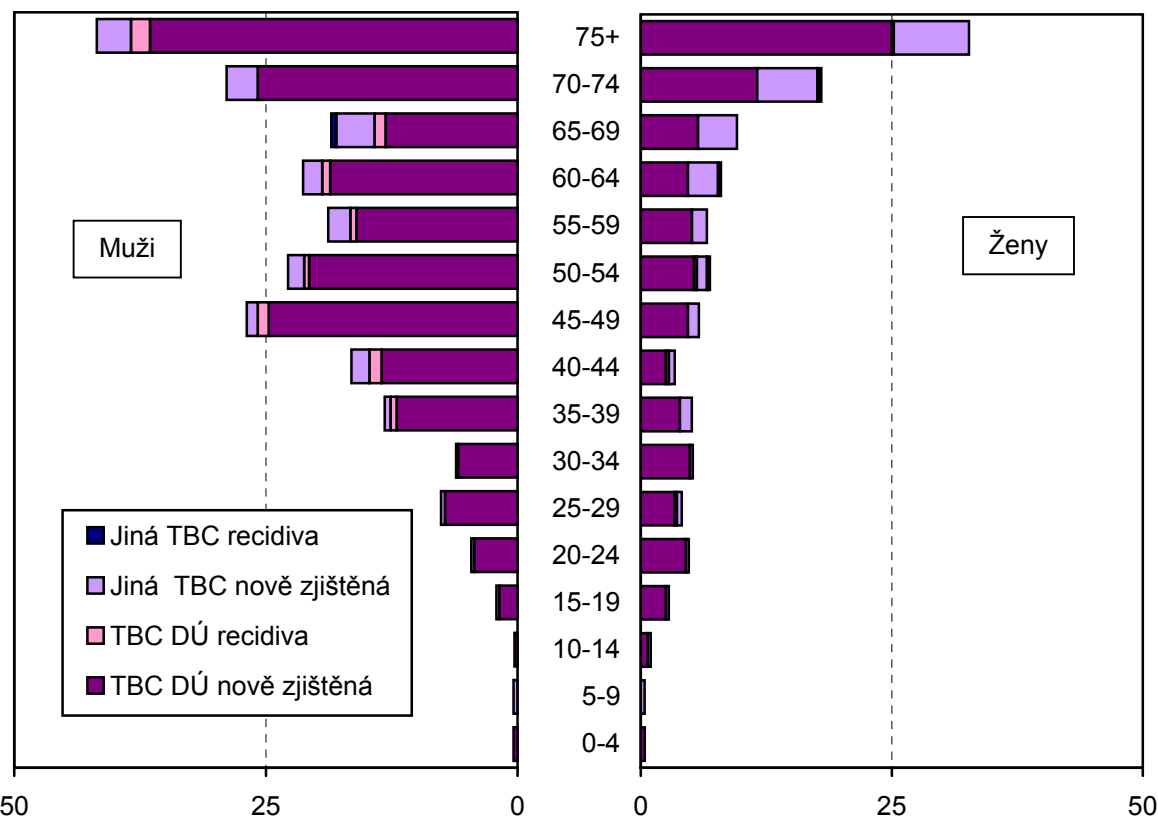
Vypracovala: Ing. Alena Ondračková

Vývoj počtu hlášených onemocnění TBC na 100 000 obyvatel

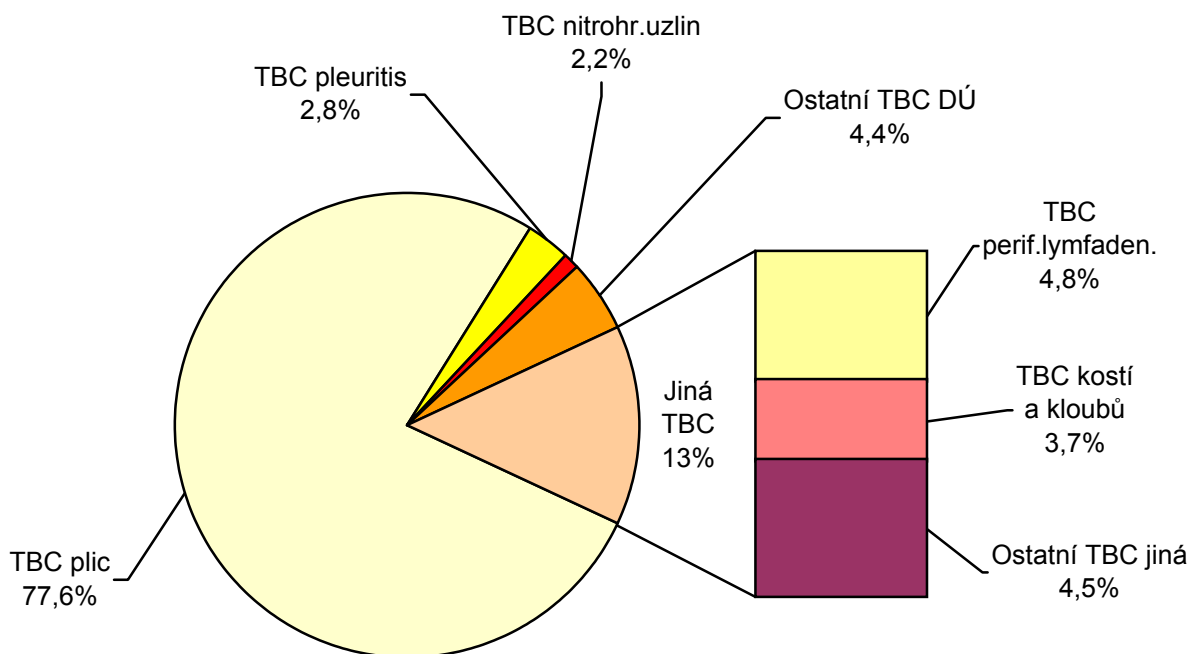

Struktura hlášené TBC podle věku

na 100 000 mužů/žen

Struktura hlášené TBC podle diagnóz

Hlášená onemocnění TBC podle krajů

